

ХУЛОСАИ НИҲОИИ ШҶҶРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.KOA-014 НАЗДИ ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ МОЛИЯ ВА ИҚТИСОДИ ТОҶИКИСТОН АЗ РҶҶИ ДИССЕРТАТСИЯ БАРОИ ДАРЁФТИ ДАРАҶАИ ИЛМИИ НОМЗАДИ ИЛМ

Парвандан аттестатсионии №

Қарори ШҶҶрои диссертатсионӣ аз 23.09.2022, №03

Барои сазовор донишгари Холов Тоҷиддин Азизуллоевӣ, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.03 – Иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ.

Диссертатсияи Холов Тоҷиддин Азизуллоевӣ дар мавзӯи «Нақши сармоягузорӣ дар рушди кишоварзии обёришавандаи минтақа (дар мисоли вилояти Хатлон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.03 – Иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ санаи 11-уми июни соли 2022 барои ҳимоя қабул карда шуд, суратмаҷлиси №11-и ШҶҶрои диссертатсионии 6D.KOA-014-и назди Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон (734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, кӯчаи Нахимов 64/14), ки он дар асоси фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 07 январи декабри соли 2022, тахти №13/шд таъсис дода шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Холов Тоҷиддин Азизуллоевӣ, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, 31-уми январи соли 1987 дар ноҳияи Ҷалололиддини Балхӣ таваллуд шудааст. Мавсуф соли 2005 ба Донишгоҳи давлатии Қургонтеппа ба номи Носири Хусрав (ҳоло - Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав) ба ихтисоси муносибатҳои иқтисодӣ байналмилалӣ дохил шуда, соли 2010 онро бомуваффақият хатм намудааст.

- солҳои 2011 -2013 ба ҳайси ассистенти кафедраи менеҷменти ДДБ ба номи Носири Хусрав

- солҳои 2013-2022 ба ҳайси ассистенти кафедраи иқтисод ва идораи сайёҳии ДДБ ба номи Носири Хусрав

- аз соли 2022 то ҳол ба ҳайси омӯзгори кафедраи менеҷменти Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав фаъолият дорад.

- солҳои 2011-2014 дар шӯбаи аспирантураи Донишгоҳи давлатии Қургонтеппа ба номи Носири Хусрав (ҳоло - Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав) таҳсил намудааст.

Диссертатсия дар кафедраи менеҷменти Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав омода гардидааст.

Рохбари илмӣ:

Пиризода Ҷалил Сафар – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, академики АИКТ, директори Институти иқтисодиёт ва таҳқиқи системавии рушди кишоварзии Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ:

Комилов Сирочиддин Ҷаллолиддинович – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи назарияи иқтисодӣ ва иқтисодиёти ҷаҳони Донишгоҳи Славянии Россия ва Тоҷикистон;

Сафоев Абдулмачид Каримович – номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент, декани факултети молия ва қарзи Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон ба диссертатсия тақризи мусбат доданд.

Муассисаи пешбар – Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ (735360, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Кӯлоб, кӯчаи С.Сафаров, 16) дар тақризи мусбат, ки аз ҷониби номзади илмҳои иқтисодӣ, и.в. дотсент Комилов Н.Б., омода карда шуда, аз тарафи раиси ҷаласа н.и.и., и.в. дотсент Качкулов А.Ф., имзо гардида, дар ҷаласаи васеи кафедраи молия ва қарзи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ аз 26 августи соли 2022, суратҷаласаи №1 баррасӣ гардида, аз ҷониби ректори Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ, доктори илмҳои ҳуқуқ, профессор Раҳмон Д.С., 29 августи соли 2022 тасдиқ карда шудааст, ҳулосаи мусбат додааст.

Дар тақриз ҳулоса бароварда шудааст, ки диссертатсияи Холов Тоҷиддин Азизуллоевич дар мавзӯи: «Нақши сармоягузорӣ дар рушди кишоварзии обёришавандаи минтақа (дар мисоли вилояти Хатлон)» қори илмию таҳқиқотии мустақилона ба итмомрасида доништа шуда, ба талаботи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои рисолаҳои номзадӣ, ки бо “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Холов Тоҷиддин Азизуллоевич барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.03 – Иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ сазовор мебошад. Автореферат ва қорҳои илмӣ нашршудаи докталаби дараҷаи илмӣ пурра мундариҷаи асосии диссертатсияро инъикос менамояд.

Докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ оид ба мавзӯи диссертатсия 10 интишороти илмӣ, аз ҷумла 8 мақола дар маҷаллаҳои тақризшаванда дорад.

Муҳимтарин интишороти муаллиф доир ба мавзӯи диссертатсия:

Мақолаҳо дар маҷаллаҳои тақризшаванда:

[1-М]. Холов, Т.А. Асосҳои методии арзёбии ҷалби сармоягузории зироатҳои обёришаванда [Матн] / Т.А. Холов // Паёми ДДБ ба номи Н.Хусрав. Қисми 2. - Бохтар, 2018.- №1/4 (57). - С.200-205.

[2-М]. Холов, Т.А. Таҷрибаи ҷаҳонии истифодаи самаранокии заминҳои обёришаванда [Матн] / Т.А. Холов // Паёми ДДБ ба номи Н.Хусрав. - Бохтар, 2019.- №1/1 (59) – С.173-177.

[3-М]. Холов, Т.А. Концепсияи идоракунии хавфу хатарҳои сармоягузорӣ дар қорхонаҳои кишоварзӣ [Матн] / Т.А. Холов, Ш.М. Баротзода // Паёми ДДБ ба номи Н.Хусрав. - Бохтар, 2020.- №1/4 (80). - С.201-204.

[4-М]. Холов, Т.А. Муайянкунии омилҳои хавфу хатарҳои сармоягузорӣ дар қорхонаҳои кишоварзӣ [Матн] / Т.А. Холов, Ш.М. Саидмуродов // Паёми ДДБ ба номи Н.Хусрав. - Бохтар, 2019. - №1/4 (68). - С.69-74.

[5-М]. Холов, Т.А. Асосҳои назариявии сармоягузорӣ дар соҳаи кишоварзӣ [Матн] / Т.А. Холов /// Паёми ДДБ ба номи Н.Хусрав. - Бохтар, 2020.-№1/4 (83). - С.193-197.

[6-М] Холов, Т.А. Иқтисодии сармоягузори заминҳои обёришавандаи вилояти Хатлон [Матн] / Т.А. Холов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.- Душанбе, 2019. - №5 қисми 2.- С.164-168.

[7-М] Холов, Т.А. Самтҳои афзалиятноки сармоягузорӣ дар кишоварзии обёришавандаи вилояти Хатлон [Матн] / Т.А. Холов, Ҷ.С. Пиризода// Паёми Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон. - Душанбе, 2021. - №3 (37). - С.158-165. ISSN-2308-054X.

[8-М] Холов Т.А.Хусусият ва самтҳои фаъолияти сармоягузорӣ дар кишоварзӣ // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Н.Хисрав, Силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва иқтисодӣ, №1/2 (74), Бохтар – 2020 с., С.161-165. [0,62 п.л.] ISSN: 2663-5534.

Дар дигар нашрияҳо:

[9-М] Холов Т.А. Сармоягузорӣ ва нақши он дар раванди тақрири таҳсилоти кӯдакони дар соҳаи кишоварзии минтақа // Конференсияи илмӣ-амалии байналмилалӣ дар мавзӯи «Истифодаи самараноки захираҳои обӣ ва нақши он дар рушди соҳаҳои хоҷагии халқи давлатҳо» бахшида ба даҳсолаи байналмилалии амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028» (27 декабри соли 2021, шаҳри Кӯлоб) с.411-420

[10-М] Холов Т.А. Сармоягузорӣ ба заминҳои обёришавандаи вилояти Хатлон // Конфронси илмӣ – амалии байналмилалӣ дар мавзӯи “Тақмили муносибатҳои молиявӣ – қарзӣ ҳамчун заминаи амалисозии ҳадафи чоруми милли – саноатикунории босуръати мамлакат” (28-уми майи соли 2022 Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон). Душанбе, 2022.- С.178-184

Ба диссертатсия ва автореферат тақризҳо ворид шуданд:

1. Набиев Т.Т. – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи идоракунии молияи давлатии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо чунин эрод:

- хуб мешуд, ки таҷрибаи мамлакатҳои хориҷиро дар намуди ҷадвал ё расм тасвир менамудед.

2. Мирсандов А.Б. – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, муовини директори Институти иқтисодӣ ва демографияи АМИТ бо чунин эродҳо:

- мутобиқ ба мавзӯи таҳқиқот манбаҳои сармоягузорӣ ва тамоюли тағйироти сохторӣ (ҳиссаи ҳар як манбаъ дар умум) ва динамикаи онҳо бояд таҳлили васеъ мешуд;

- таҳлили индикаторҳои муҳити сармоягузорӣ дар кишоварзии обёришаванда, низ дар автореферат дарҷ наёфтанд.

3. Хочаев П.Д. – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон бо чунин эрод:

- хуб мешуд, ки муаллиф ба масъалаҳои муносибсозии тақсимои заминҳои обёришавандаи минтақа диққати хоса меод.

4. Обидов Ф.С. – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо чунин эрод:

- муаллиф пешниҳоди ҷолиберо дар расми 1 оиди самтҳои афзалиятноки сармоягузорӣ ба соҳаи кишоварзии обёришавандаи вилояти Хатлонро манзур сохтааст, ки қобили қабул мебошад. Агар муаллиф шарҳи онро ба таври пурра ва мушаххас нишон меод, боз ҳам хубтар мешуд.

Ҳамаи тақризҳо мусбат буда, эродҳои гирифташуда хусусияти тавсиявӣ доранд.

Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар асоснок карда мешаванд: интиҳоби муқарризони расмӣ бо пешниҳоди комиссияи таҳлилии Шӯрои диссертатсионӣ, инчунин бо мавҷудияти салоҳият ва мавқеи устувор дар доираи таҳқиқи масъалаҳои ҷалби сармоя барои рушди кишоварзии обёришавандаи минтақа ба соҳаҳои гуногуни иқтисоди миллӣ, мавҷудияти интишороти дар соҳаи мазкур ва қобилияти баҳодиҳӣ ба аҳамияти илмӣ назариявии диссертатсия, ҳамчунин бо розигии шахсӣ барои пешниҳоди тақриз асоснок шудааст; интиҳоби муассисаи пешбар бо он асоснок карда шудааст, ки Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ дар самти илми дахлдор шинохташуда буда, қодир аст, ки арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияро муайян намояд.

Шӯрои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- **таърифи муаллифӣ** оид ба мафҳуми «сармоягузорӣ» *ирра гардидааст*: “Сармоягузорӣ ба субъектҳои хоҷагидор бо мақсади гирифтани даромад ё фоида ва ба даст овардани самараи мусбати иҷтимоӣ ва ба афзоиши маҷмуи маҳсулоти минтақавӣ мусоидаткунанда мебошад”;

- дар натиҷаи таҳқиқи таҷрибаи мамлакатҳои хориҷӣ оид ба идоракунии сармоягузорӣ дар рушди кишоварзии обёришавандаи минтақа, амалӣ намудани таҷрибаҳои Федератсияи Россия, Ёзбекистон ва Қирғизистон дар шароити камчини сарчашмаҳои маблағгузорӣ барои рушди кишоварзии обёришаванда дар вилояти Хатлон **пешниҳод карда шудааст**;

- дар асоси таҳлили вазъияти имрӯза ва сарчашмаи асосии сармоягузорӣ оид ба беҳтар намудани ҳолати мелиоративии заминҳои обёришаванда камбудӣ ва мушкилоти ҷойдошта, аз ҷумла норасоии захираҳои сармоягузорӣ, аз меёр зиёд будани қарздорӣ истифодабарандагони об дар вилояти Хатлон **ошкор гардидааст**;

- бо истифода аз усули арзиши ҷорӣ соф лоиҳаҳои сармоягузорӣ вилояти Хатлон арзёбӣ гардида, нишондиҳандаҳои самаранокии иқтисодии 9 барқароркунӣ дар доираи лоиҳаи «Беҳтар намудани ҳолати мелиоративии заминҳо дар ноҳия»-ҳои Абдурахмони Ҷомӣ ва Ҷалолиддини Балхӣ **муайян карда шуд**;

- самтҳои афзалиятноки сармоягузорӣ дар рушди кишоварзии обёришавандаи минтақа муайян, модели регрессионӣ барои заминҳои

обёришаванда аз ҳисоби бучети маҳаллӣ ва ҳаққи хизматрасонии обрасонӣ таҳия, нишондиҳандаҳои асосии рушди иқтисодии вилояти Хатлон то соли 2030 **пешгӯӣ карда шуд;**

- роҳҳои тақмили идоракунии сармоягузорӣ дар соҳаи кишоварзии обёришавандаи вилояти Хатлон тавассути самтҳои асосии ҷалби сармоягузорӣ, роҳҳои татбиқи сармоягузорӣ, механизми идоракунии сармоягузорӣ дар заминҳои обёришавандаи кишоварзӣ **пешниҳод карда шуд;**

- фарзияи асили илмӣ дар пояи муқаррароте асос ёфтааст, ки танҳо дар сурати амалӣ намудани таҷрибаи мамлакатҳои хориҷа, муайянсозии вазъияти имрӯза ва сарчашмаҳои сармоягузорӣ, дарёфти самтҳои асосии ҷалби сармоягузорӣ ва роҳҳои дар амал татбиқнамоии он, инчунин, тақмили идоракунии фаъолияти сармоягузорӣ дар рушди кишоварзии обёришавандаи сатҳи минтақа оварда мерасонад, исбот шудааст.

Аҳамияти назариявии таҳқиқоти мазкур бо он асоснок карда мешавад, ки дар он:

- натиҷаҳои илмии диссертатсия ба нақши сармоягузорӣ дар рушди минтақаҳои обёришаванда, ҷанбаҳои назариявӣ-методологии иқтисодиёти минтақавӣ, аз ҷумла рушди иқтисодиёти кишоварзӣ, ҷойгиркунии қувваҳои истеҳсолкунанда дар минтақа **равона гардидааст.**

- ҳулоса ва пешниҳодҳо, ки дар қори илмӣ дарҷ гардидаанд, ҳам аз рӯйи мавқеи назариявӣ ва амалӣ барои рушди кишоварзии обёришавандаи минтақа, беҳтар намудани сатҳу сифати зиндагии аҳоли, паст намудани сатҳи камбизоатӣ дар деҳот, масъалаи таъмини шугли пурраи қорӣ дар минтақаҳои ҷумҳурий **мусондат менамояд;**

- вусъати қорҳои илмӣ-таҳқиқотӣ оид ба мушкилоти асосии обёрӣ, таҳкими иқтидорҳои илмии институтҳои илмӣ-таҳқиқотӣ оид ба гидротехника ва мелиоратсия, зироаткории обӣ бо кадрҳои баландихтисос, таҷҳизот ва асбобҳои лабораторӣ, бо техникаи наватарини мелиоративӣ зарур доништа мешавад;

Вобаста ба масъалагузори дар диссертатсия ҷойдошта самаранок,

- институтҳои илмӣ-таҳқиқотиро зарур аст, ки барои истеҳсоли воситаҳои обрасонӣ дастовардҳои илмиро амалӣ кунанд, ки барои баровадани об ба баландӣ низ созгор бошанд. Ин ҳолат танҳо дар сурати ҷудо кардани маблағҳои зиёд аз бучети маҳал, ҷалби сармоягузориҳои хориҷӣ ба бахши мелиоративӣ, дастгирии ҳамаҷонибаи давлатии системаи мелиоратсия ва хоҷагии об, таъмини баланд бардоштани самаранокии иқтисодии рушди мелиоратсия **имконпазир аст;**

- роҳҳои тақмили идоракунии сармоягузорӣ дар соҳаи кишоварзии обёришавандаи вилояти Хатлон тавассути самтҳои асосии ҷалби сармоягузорӣ, роҳҳои татбиқи сармоягузорӣ, механизми идоракунии сармоягузорӣ дар заминҳои обёришавандаи кишоварзӣ **пешниҳод карда шуд;**

- **ғояи** ҳамгироӣ барои мутамарказ кардани сармоя ва ба беҳтаршавии вазъи сармоягузорӣ дар иқтисодиёт мусоидат мекунад ва яке аз шаклҳои

маъмултарини ҳамгирии корхонаҳо холдингҳо (ширкатҳо) мебошанд, ки дар бисёр кишварҳои мутараққӣ муваффақона фаъолият мекунад. Ширкатҳои холдингӣ барои фаъолияти сармоягузорӣ имкониятҳои назаррас дошта, тавассути 151 идоракунии сармоя ва фаъолсозии фаъолияти сармоягузорӣ идоракунии истеҳсолотро ба роҳ мемонанд, ки таъсиси ин гуна ширкатҳо дар Тоҷикистон аз манфиат холӣ нест

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки:

- хулоса ва тавсияҳои дар таҳқиқоти диссертатсионӣ овардашударо дар фаъолияти амалӣ ҳангоми ҷалби сармоягузорӣ дар соҳаи кишоварзии обёришаванда ба таври васеъ истифода бурдан мумкин аст. Онҳоро, инчунин, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ барои тақмили қонунгузорӣ ва таҳияи тадбирҳо дар соҳаи фаъолияти сармоягузорӣ **истифода бурда метавонад.**

- маводи таҳқиқотро ҳангоми хондани лексияҳо оид ба курси «Сармоягузорӣ», «Менеҷменти молиявӣ», «Баҳодиҳии лоиҳаҳои сармоягузорӣ», ҳамчунин, ҳангоми хондани маърузаҳо дар курси махсус оид ба назарияи сармоягузорӣ дар рушди кишоварзии обёришаванда дар ихтисосҳои иқтисодии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав **истифода бурдан мумкин аст.**

Саҳми шахсии довталаби дараҷаи илмӣ дар он зоҳир мегардад, ки:

- ҳамаи давраҳои иҷроии нақшаи кори илмӣ, таҳияи мавзӯ, асосноккунӣ ва мубаҳамияти он, мақсадгузорӣ ва иҷрои вазифаҳо аз ҷониби муаллиф ба анҷом расонида шудааст. Дар ҷараёни таҳқиқ муаллиф нақши сармоягузорию дар рушди кишоварзии обёришавандаи минтақа омӯхта, самтҳои афзалиятноки сармоягузорию ба соҳаи кишоварзии обёришаванда муайян ва роҳҳои тақмили идоракунии онро пешниҳод намудааст. Натиҷаҳои таҳқиқотро дар шакли хулоса ва пешниҳодҳо дар мақолаҳои илмӣ **пешниҳод намудааст;**

- хулоса ва натиҷаҳои диссертатсияи мазкур аз ҷониби Сарраёсати Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар вилояти Хатлон (Суратмаҷлиси №1/34 аз 26.01. 2022), Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (Суратмаҷлиси №1/105, аз 28.01.2022) барои истифода пешниҳод шуда, санад оид ба татбиқи **амалии онҳо мавҷуд аст;**

- муқаррароти асосии диссертатсия дар 10 қорҳои илмӣ дар ҳаҷми умумии 4,5 ҷузъи чопӣ, аз ҷумла 8 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои аз тарафи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон эътирофшуда, **нашр гардидаанд;**

- натиҷаҳои асосии таҳқиқоти гузаронидашуда дар конференсияҳои илмӣ амалии байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ, ки дар Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав ва дигар муассисаҳои таҳсилоти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон давоми солҳои 2010-2020 баргузор гардидаанд, аз ҷониби муаллиф **маъруза гардиданд.**

Дар маҷлиси Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-014 аз санаи 23.09.2022 қарори сазовор донистани Холов Тоҷиддин Азизуллоевич бо

дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.03 – Иқтисодиёти минтақавӣ ва ҳудудӣ ба овоз монда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шӯрои диссертатсионӣ 13 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла 5 нафар аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда. Аз 13 нафар аъзои Шӯрои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: ба тарафдории додани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ – 13 нафар, муқобил - нест, бетараф - нест, бюллетенҳои безътибор - нест.

Раиси Шӯрои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор

Фақиров Ҳ.Н.

Котиби илмӣ Шӯрои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои иқтисодӣ

Убайдуллоев Ф.К.

23 сентябри соли 2022.